

Polska wersja poniżej / polnische Version unten

Call for Papers

Konferenz:

Neues Bauen an der Ostsee.

Moderne Architektur der Zwischenkriegszeit im südlichen Ostseeraum

28-30. 05 2020, Technische Universität Berlin

Schwerpunkte

Die Konferenz fokussiert die in Westeuropa bislang weniger bekannte Architektur der Moderne der Zwischenkriegszeit im Gebiet des südlichen Ostseeraums und untersucht deren Stellung innerhalb der Diskurse um das Neue Bauen und die internationale Avantgarde in Deutschland und (Ost-)Mitteleuropa. Eine besondere Rolle spielt dabei die deutsch-polnische Konkurrenzsituation zwischen den beiden Ostseehäfen Danzig und Gdynia/Gdingen.

Die Tagung steht im Kontext des transnationalen Projekts „Bauhaus an der Ostsee? Architektur und Raumgestaltung im historischen Nordostdeutschland und in der Küstenregion der Zweiten Polnischen Republik in der ersten Hälfte des 20. Jahrhundert“, das deutsche und polnische Kunsthistoriker*innen in Forschung und Lehre verbindet. Veranstalter ist das Institut für Kunstwissenschaft und Historische Urbanistik der Technischen Universität Berlin in Zusammenarbeit mit dem Institut für Kunstgeschichte der Universität in Gdańsk/Danzig (Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Gdańskiego).

Die Ausstellungstrilogie zur „Modernen Architektur in Deutschland“ im Frankfurter Architekturmuseum hat bereits in den 1990er Jahren deutlich gemacht, dass das Bauwesen der Zwischenkriegszeit nicht auf die Werke der Avantgarde reduziert werden kann. Dennoch wird bis heute – und gerade auch im Jahr des Bauhaus-Jubiläums – das Neue Bauen angesichts seines Innovationspotentials im Verhältnis zu seinem tatsächlichen Anteil an der gesamten Architekturproduktion jener Jahre

überproportional behandelt. Die verschiedenen parallelen bzw. alternativen Strömungen der Zwischenkriegszeit sind nach wie vor weniger bekannt; dies gilt insbesondere für das Architekturgeschehen im östlichen Europa. Gerade in dieser Kulturlandschaft sind nach 1918 faszinierende Werke der sogenannten anderen oder „konservativen“ Moderne entstanden, als Versuche, bahnbrechende Ideen zu Raumstruktur und Baukörper mit der Tradition zu verbinden und eine Brücke zwischen der Architektur-Avantgarde und den als „national“ interpretierten Stiltraditionen zu schlagen. Die Bauwerke, die in jenen Regionen entstanden, lassen die Vertrautheit mit den Ideen des Neuen Bauens bei gleichzeitiger Suche nach eigenen Wegen erkennen. Die Vorgeschichte dieser Phänomene beginnt bereits vor 1914, doch ihre eigentliche Dynamik gewinnen sie nach dem Ersten Weltkrieg. Einen entscheidenden Faktor bildeten die Wieder- bzw. Neugründung von Polen, Litauen Lettland und Estland als souveräne Nationalstaaten. Sowohl die Bedürfnisse der Wirtschaft als auch der staatlichen Repräsentation führten zur Entstehung einer neuen Architektur, die gleichzeitig die nationale Tradition und die Modernität jener Staaten zeigen sollte. In Deutschland wurde der Zusammenbruch der vor dem Krieg florierenden Wirtschaft der Hafenstädte an der Ostsee – ein gewisses Paradox – zum Ausgangspunkt für große Projekte im Sinne der Moderne, die einen Entwicklungsimpuls geben sollten. Nach der Machtübernahme der Nationalsozialisten in Deutschland erhielt die Backsteinästhetik der norddeutschen „konservativen Moderne“ in Danzig oder Königsberg neuen Auftrieb, während in der polnischen Hafenstadt Gdynia avantgardistische Großbauten entstanden, deren geschwungenen Formen an moderne Ozeandampfer erinnern.

Die Tagung bildet den Abschluss des obengenannten, von der Beauftragten für Kultur und Medien (BKM) geförderten Projekts und möchte zugleich weitere Forschungen initiieren. Sie konzentriert sich geographisch auf den südlichen Ostseeraum, nimmt aber auch die übrigen Ostseeanrainerstaaten in den Blick. Der inhaltliche Schwerpunkt liegt auf Architektur und Städtebau, doch werden auch Beiträge zur Raumgestaltung und zur bildenden Kunst berücksichtigt. Fokussiert werden v.a. folgende Schwerpunkte:

- Ausbildung, Karrieren und Netzwerke von Architekt*innen im Ostseeraum

- Zwischen Repräsentation und gesellschaftlichen Anforderungen: Staatliche und kommunale Auftraggeber in den wieder- und neuentstandenen Staaten Ostmitteleuropas und in der Weimarer Republik
- Staatsarchitektur der NS Zeit: Planungen für die deutschen Ostprovinzen und die besetzten Gebiete im südlichen Ostseeraum
- Neues Bauen und Versuche der Etablierung einer „nationalen“ Moderne
- Avantgarde(n) im Ostseeraum
- Internationalität der sogenannten konservativen/anderen Moderne
- regionalbezogene Materialien, Technologien und Formen in der Architektur und Raumkunst

Vorgesehen sind Referate von 20 Minuten. Konferenzsprachen sind Deutsch und Englisch.

Reise und Unterkunftskosten können vorbehaltlich der Bewilligung beantragter Fördermittel erstattet werden.

Eine Veröffentlichung der Beiträge in Form eines Tagungsbandes ist geplant.

Bitte senden Sie Ihr Exposé für einen Vortrag (ca. 1.500 Zeichen), einen kurzen Lebenslauf mit E-Mail und Postanschrift sowie Angaben zu Ihrer derzeitigen Tätigkeit (max. 1000 Zeichen) bis zum

31.11 an:

r.makala@tu-berlin.de

und

kerstin.wittmann-englert@tu-berlin.de

Veranstalter:

Institut für Kunstwissenschaft und historische Urbanistik Technische Universität
Berlin und Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Gdańskiego

in Verbindung mit dem Bundesinstitut für Kultur und Geschichte der Deutschen im
östlichen Europa

Gefördert von der Beauftragten der Bundesregierung für Kultur und Medien

Call for Papers

Konferencja

Nadbałtycki modernizm.

Architektura międzywojenna w krajach południowego pobraża Bałtyku

28-30. 05 2020, Technische Universität Berlin

Tematyka konferencji ogniskuje się wokół mało znanej w Zachodniej Europie architektury modernizmu na obszarze południowego pobraża Bałtyku i jej miejsca w dyskursie naukowym dotyczącym międzynarodowej awangardy i tzw. Neues Bauen. Szczególnie ważnym zagadnieniem w obrębie tej tematyki jest sytuacja polsko-niemieckiej rywalizacji między Gdynią a Gdańskiem.

Konferencja organizowana jest w ramach międzynarodowego, polsko-niemieckiego projektu naukowo-dydaktycznego „Bauhaus nad Bałtykiem? Architektura i wyposażenie wnętrz na obszarze dawnych północnych Niemiec i Pomorza II Rzeczypospolitej w pierwszej połowie XX wieku”. Projekt prowadzony jest w Instytucie wiedzy o sztuce Uniwersytetu Technicznego w Berlinie we współpracy z Instytutem Historii Sztuki Uniwersytetu Gdańskiego.

Trzy wystawy dotyczące „Architektury nowoczesnej w Niemczech” zorganizowane w latach dziewięćdziesiątych w Muzeum Architektury we Frankfurcie nad Menem wykazały, że architektury międzywojennej nie można redukować tylko do dzieł awangardy. Jednak twórczość awangardy, zwłaszcza w jej innowacyjnym aspekcie do dziś – również w związku z jubileuszem Bauhausu – jest nieproporcjonalnie często przedmiotem badań w stosunku do pozostałych zjawisk w zakresie architektury tego okresu. Różne równoległe bądź alternatywne nurty widoczne w międzywojennej sztuce pozostają nadal w jej cieniu. Dotyczy to szczególnie architektury wschodnich obszarów Europy – a przecież właśnie tam powstały po 1918 roku fascynujące dzieła tzw. konserwatywnego, czy też „innego” modernizmu, będące próbą powiązania przełomowych idei z tradycją i przerwania mostu między awangardą a stylami postrzeganymi jako narodowe. Obiekty powstałe w interesującym nas regionie

dowodzą tego, że ich twórcy – dobrze znając idee awangardy – poszukiwali własnych dróg. Podwaliny pod to interesujące zjawisko położyła już architektura ostatnich lat przed 1914 rokiem, jednak swoją niezwykłą dynamikę zyskało ono po I wojnie światowej. Decydującym czynnikiem było tu odrodzenie się bądź powstanie: Polski, Litwy, Łotwy i Estonii jako niepodległych krajów. Uwarunkowania gospodarcze a także potrzeby reprezentacji państwowej stworzyły zapotrzebowanie na architekturę, która ukazywałaby narodową tradycję, a zarazem modernizacyjny potencjał tych krajów. Z kolei w Niemczech załamanie gospodarcze rozkwitających przed I wojną światową miast portowych nad Bałtykiem – paradoksalnie – dało asumpt do realizowania modernistycznych projektów, mających stanowić impuls pobudzający ponowny rozwój. Po dojściu do władzy narodowych socjalistów estetyka ceglanego budownictwa „konserwatywnego modernizmu” w Gdańsku czy Królewcu zyskała nową dynamikę, tymczasem w Gdyni powstawały interesujące obiekty architektury nowoczesnej, których optywowe kształty przywodzą na myśl transatlantyki.

Konferencja zamyka wspomniany wyżej projekt, mając jednocześnie za zadanie zainicjowanie dalszych badań. Głównym obszarem zainteresowania jest południowe побереże Bałtyku, jednak uwzględnione zostaną także inne kraje nadbałtyckie. Merytoryczny punkt ciężkości stanowi architektura i urbanistyka, możliwe są jednak również referaty dotyczące wyposażenia wnętrz i sztuk pięknych.

Główne zagadnienia:

- wykształcenie, kariera i powiązania architektów w krajach nadbałtyckich;
- między wymogami reprezentacji a zapotrzebowaniem społecznym: państwo i miasto jako zleceniodawcy w nowopowstałych i odrodzonych krajach Europy środkowowschodniej i w Republice Weimarskiej;
- architektura państwowa III Rzeszy: plany dla tzw. prowincji wschodnich i dla okupowanych obszarów na południowym brzegu Bałtyku;
- awangarda w obszarze nadbałtyckim;
- próby tworzenia „narodowego modernizmu”;
- międzynarodowy charakter tzw. innego/konserwatywnego modernizmu;
- regionalizm w stosowaniu materiałów, technologii i form w architekturze i wyposażeniu wnętrz;

Przewidywane są referaty trwające 20 minut. Językami konferencji są niemiecki i angielski; organizatorzy nie zapewniają tłumaczenia symultanicznego.

Organizatorzy zapewniają zwrot kosztów podróży oraz noclegi dla referentów w ramach środków przyznanych na realizację projektu.

Planowane jest wydanie publikacji pokonferencyjnej.

Prosimy o nadsyłanie exposé planowanych referatów (ok. 1.500 znaków) wraz z krótką notą biograficzną (z informacją na temat dotychczasowej działalności naukowej) z podaniem adresu elektronicznego, adresu pocztowego (do 1000 znaków) e-mailowo na adres:

r.makala@tu-berlin.de

oraz

kerstin.wittmann-englert@tu-berlin.de

do 31.11.2019

Organizatorzy:

Institut für Kunstwissenschaft und historische Urbanistik Technische Universität
Berlin

Institut Historii Sztuki Uniwersytetu Gdańskiego

Współpraca: Bundesinstitut für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen
Europa

Dofinansowanie: Beauftragte der Bundesregierung für Kultur und Medien